УДК 330.34:94(477.61) „19/20”

DOI 10.12958/2227-2844-2019-8(331)-108-117

А. О. Климов – кандидат історичних наук, професор кафедри історії України ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ)

E-mail: anat.kl48@gmail.com

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-1478-7855>

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ЛУГАНЩИНИ НАПРИКІНЦІ XX – НА ПОЧАТКУ XXI ст.

У історико-краєзнавчій літературі досі бракує розвідок, у яких би було піддано усебічному об'єктивному аналізу процеси економічного розвитку Луганщини після припинення існування СРСР, у перші роки незалежності. Одним з небагатьох винятків є колективна праця „Історія Луганського краю”, автор відповідного розділу якої В. ф. Семистяга зробив таку спробу (*Історія Луганського*, 2008). Це природно, адже потрібен час і накопичення достатньої і доступної архівної бази для осмислення тих складних і суперечливих процесів, що тоді відбувалися. В даній розвідці на матеріалах регіональної преси робиться спроба певною мірою заповнити цю прогалину.

У зазначений період суспільство зіткнулося з серйозними складнощами, котрі супроводжували процес реставрації капіталізму. Запобігти різкому падінню економіки не вдалося, оскільки стару систему господарювання зруйнували, а нову, для чого треба було мати нове економічне мислення та з розумом використати кращий світовий досвід функціонування ринкових відносин посткомуністичне керівництво, не маючи чіткого уявлення про те, що і як реформувати й зосередившись на присвоєнні колишньої суспільної власності, особистому збагаченні, у короткий термін запровадити не спроміглося.

Наприкінці XX ст. Луганщина, яка є невід'ємною складовою частиною України, обіймала 4,4% її території, мала понад 2,7 млн населення (5,6% від населення держави) й неабиякі природні багатства – 630 покладів корисних копалин, з яких 217 експлуатувалися; при цьому половину мінерально-сировинної бази складала поливно-енергетична сировина (Луганская правда, 2003, 2 декабря).

Область була регіоном з розвиненою економікою: у містах мешкало 2,3 млн жителів; населення вирізнялося багатонаціональним складом (123 національності), в якому домінували українці – 57% та росіяни – 39% (Там само, 4 октября).

За обсягами промислового виробництва і національного доходу Луганщина поступалася тільки Донецькій та Дніпропетровській областям. Відповідною добі індустріального розвитку була структура економіки. Питома вага вугільної галузі дорівнювала 27,5%, металургії

18,6%, хімії та нафтохімії 11%, машинобудування й металообробки 13% від загальних обсягів виробництва (Там само, 20 сентября).

З кінця 1980-х рр. народне господарство краю перебувало у кризовому стані. На цей час понад 20 років без будь-якої реконструкції працювало 90% шахт, зношеність основних виробничих фондів найбільшого в колишньому СРСР Луганського тепловозобудівного заводу складала 85%, Алчевського металургійного комбінату 69%, а значна кількість промислових виробів, що виготовлялась в області, втратила конкурентоспроможність (собівартість продукції тепловозобудівного заводу, наприклад, зросла в 2 рази) (Луганская правда, 2003, 2 октября; 2006, 19 сентября).

В останнє десятиліття ХХ ст. видобуток вугілля скоротився втричі, переробка нафти у 6,9 разів, виробництво електроенергії на найпотужнішій у Європі Луганській ДРЕС (тоді вона працювала на вугіллі) у 2,6 рази, взуття у 40 разів тощо. Загалом, обсяг промислового виробництва зменшився втричі. Особливо швидко деградувала вугільна промисловість, котра забезпечувала 43% енергетичного вугілля України. У 1997 р. видобуток склав лише 18,8 млн т., впавши до рівня початку 1930-х рр. (для порівняння, у 1976 р. він дорівнював 76,8 млн т.) (Там само, 2007, 10 февраля).

Було ліквідовано 45 вугільних копалень, серед яких потужні Брянківська (1884 працівника), Кадіївська (1234 працівника, на добу видобувалося 3300 т. вугілля), Центральна-Ірміне (1622 працівника) та ін., безробітними опинилися понад 100 тис. шахтарів (Там само, 2003, 11 ноября). Знищені копальні мали величезні, понад 1,1 млрд т., запаси вугілля, а його загальні промислові поклади дорівнювали 2 млрд т.; цього вистачало на 350 років експлуатації (Там само, 20 сентября; 25 октября). Водночас припинило роботу 90 підприємств, пов'язаних з вуглевидобутком. Наслідком того були повна або часткова руйнація шахтарських міст і поселень, їхньої інфраструктури, загрозливе погіршення екологічної (підтоплення ґрунтів шахтними водами, знищення джерел питної води, вихід метану на поверхню тощо) й криміногенної ситуації. У Кадіївці, наприклад, з 60 тис. працездатного населення роботу втратила майже половина або 28 тис. (Там само, 11 ноября). Тому зростало невдоволення населення діями влади, лише у 1998 р. відбулося 26 значних шахтарських акцій протесту (Там само, 8 апреля).

Не кращим був стан на багатьох із численних, понад десяти тисяч, підприємств області. Крім іншого далися взнаки розірвані економічні зв'язки, налагоджена в попередній час промислова кооперація. Машинобудування втратило технологічність і звелось до первинної переробки сировини. Підприємства закривали й нищили. Така доля, зокрема, спіткала Рубіжанський ремонтно-механічний завод, Алмазьянський металургійний завод, Кадіївський коксохімічний завод,

Лисисанський содовий завод, на якому, до речі, вироблялася майже третина української кальцинованої соди, верстатобудівний завод в Луганську та багато інших (Там само, 2003, 11 ноября; 2005, 1 февраля).

Під загрозою ліквідації опинився Алчевський металургійний комбінат, що мав стратегічне значення і входив до 80 найпотужніших металургійних підприємств світу (Там само, 2005, 26 февраля; 2006, 28 декабря). Різко, у 50–60 разів скоротилося виробництво локомотивів на Луганському тепловозобудівному заводі. У 1980-х рр. тут щорічно будувалося 1,5 тис. тепловозів (96% виробництва у колишньому СРСР), наприкінці 1990-х рр. – 10–20, було повністю зупинене проектування нових локомотивів (Там само, 2003, 6 сентября). У рази зменшив виробництво Лисичанський нафтопереробний завод – досить нове потужне підприємство, що стало до ладу у 1978 р. Якщо у 1991 р. на ньому переробили 23,7 млн т. нафти та різні види бензинів, паливо для реактивних двигунів та дизельне паливо, то у 1999 р. усього менше, 4,7 млн т. (Там само, 2006, 3 октября). Припинилася виробнича діяльність Рубіжанського хімічного комбінату „Барвник” (провідне в СРСР підприємство з анілінових барвників), Кадіївського вагонобудівного заводу та ін. У кризовому стані перебувало сільське господарство зі зруйнованою матеріально-технічною базою, порушеними агротехнікою й технологією виробництва. Наслідком стало зменшення у 3,1 рази обсягів валової сільськогосподарської продукції, у 5,4 рази продукції тваринництва (Там само, 2007, 10 июля).

Економічні негаразди вкрай негативно відбилися на житті людей, вимушених виживати в умовах буття, що погіршувалося. Реальні доходи населення скоротилися втричі, впали споживчі можливості – вживання м'яса зменшилося на третину, картоплі на 25% (Там само, 2006, 24 января). Визначилася стійка тенденція скорочення чисельності жителів області – на початку ХХІ ст. до 2,5 млн, у 2009 р. до 2,3 млн (Там само, 2003, 18 января; 2009, 28 июля). У 2005 р. було зареєстровано найбільшу з початку 1990-х рр. смертність населення – 18 осіб на тисячу (померло понад 44 тис. людей) (Там само, 2006, 2 февраля).

Знадобився значний проміжок часу й неабиякі зусилля, щоб зупинити подальше наростання загрозливих кризових явищ, змінити ситуацію в економіці на краще, провести її капіталізацію, почати розвиток малого та середнього бізнесу, формування середнього класу. Для порятунку й відродження економіки краю було залучено міжнародну технічну допомогу за участю Міністерства Великої Британії зі справ міжнародного розвитку (проект „Донбас. Луганськ. ХХІ століття”), чималі інвестиції (Там само, 2003, 6 сентября); іноземний капітал мав у краї значний економічний інтерес.

Після майже 15-річного занепаду почалася економічна стабілізація та поступове зростання. У 2004 р. промислове виробництво збільшилося від попереднього року на 10,8%, на 12,5% збільшилася

валова продукція сільського господарства (Там само, 2005, 17 марта). Було зупинено руйнацію вугільної галузі, котра тоді мала виняткове значення для країни, забезпечуючи 95,4% енергобалансу держави й у якій працював кожен шостий трудівник області (Климов, 2002, с. 96). У 2006 р. видобуток вугілля на 51 шахті, що залишилися, зріс до 27,1 млн т., чверть його склали особливо якісні антрацити, видобуті шахтарями державного підприємства „Ровенькиантрацит”, до якого входило 7 шахт та шахтоуправлінь. Антрацити Луганщини склали 47% українського видобутку (Луганская правда, 2003, 6 сентября). Цьому сприяли залучені у галузь кошти – у 2003 р. 750 млн грн., у 2004 р. – 1,5 млрд грн. (Там само, 2005, 18 января) (курс долару тоді був нижчим від 5 грн.).

У 2002 р. почалася реконструкція Алчевського металургійного комбінату, містоутворюючого підприємства, на якому працювало понад 20,5 тис. працівників. На українському ринку він був провідним з виробництва товстолистого чавуну, сортового прокату, сталевго дроту, сталі спецпризначення (маломагнітної та титанової). Інвестор, корпорація „Індустріальний союз Донбасу”, вклав у його комплексну модернізацію, що тривала п'ять років, найбільші на той час інвестиційні кошти – 170 млн доларів. Залучення для реконструкції австрійських і швейцарських фірм дозволило докорінно оновити підприємство, застосувати новітні технології у доменному та конверторному виробництві чавуну і сталі. В 2004 р. комбінат вперше за 15 років став прибутковим, досягши обсягів кінця 1980-х рр. – 4,2 млн т. сталі і 3,4 млн т. прокату (Там само, 2004, 19 августа; 2005, 26 февраля). Наприкінці 2006 р. увели в дію реконструйований зі старого, працювавшого з 1955 р., прокатний стан 3000 (Там само, 2006, 28 декабря). Загалом, комбінат отримав хороші перспективи нарощення виробництва й подальшого розвитку.

Втративший замовників на свою основну продукцію – тепловози й знаходившийся в занепаді тепловозобудівний завод з кінця 1990-х рр. почав виходити з цього стану. Відновили проектування нових тепловозів, за державною програмою розвитку швидкісного залізничного руху виготовили швидкісний тепловоз ТЕП-150 потужністю 4216 кінських сил й швидкістю 160 км за годину з перспективою до 2010 р. передати залізниці 100 секцій, тепловоз ТЕ114І для Іраку (Известия Луганщины, 2004, 8; Луганская правда, 2004, 19 августа). Розпочалося виготовлення й нової номенклатури виробів – трамваїв на рівні зразків німецької фірми „Сіменс” (до 2003 р. виготовили 23 перших українських трамваїв ЛТ-10 та ЛТ-5) та дизель-потягу ДЕЛ-2 (Луганская правда, 2003, 28 октября). У 2005 р. за укладеною угодою з Новочеркаським електровозобудівним заводом (Росія) вперше для української залізниці виготовили вантажний магістральний електровоз 2ЕЛ-5; до 2010 р. залізниця мала отримати 51 секцію локомотиву (Там само, 2005, 15 ноября; 2006, 10 августа). Певну

частину луганських тепловозів експортували до Росії, Казахстану, інших країн СНД та далекого зарубіжжя. У 2006 р. з частини колишнього виробництва створили нове підприємство „Трансмаш” з виготовлення колісних пар для рухомого складу залізниць (Там само, 2006, 2 сентября).

З 2001 р. почалося відновлення Кадіївського вагонобудівного заводу, одного з промислових велетнів Луганщини, унікального підприємства, котре спеціалізувалося на виробництві вантажних вагонів спеціального призначення – для транспортування мінеральних добрив, відпрацьованого ядерного палива, вагонів-цистерн для нафтопродуктів. Відбудові сприяв новий власник – російське акціонерне товариство „Група-Альянс”. Продукція заводу, найбільшого на той час виробника в Європі рухомого складу великої металоємності, відповідала кращим світовим аналогам (Там само, 2003, 19 июля).

Значні інвестиції залучили для реконструкції виробничих потужностей на нафтопереробному заводі в Лисичанську, картонно-тарному комбінаті у Рубіжному, хімічному комбінаті „Азот” у Северодонецьку. Зокрема британські підприємці вклали у картонно-тарний комбінат 44 млн доларів й він посів в Україні одне з провідних місць у постачанні гофрованої тари. У 2005 р. тут виробили 162 тис. т. картону, 196 млн кв. метрів гофротари (Там само, 2003, 20 ноября; 2006, 16 сентября). На Лисичанському нафтопереробному заводі ситуацію на краще у 2000 р. змінив інвестор – російсько-британська компанія „ТНК”. Підприємство перетворилося на лідера нафтопереробної галузі України, виробляючи широкий спектр бензинів та дизельного палива. Тут також почали виготовляти бітуми для будівництва доріг (Там само, 2006, 3 октября; Известия Донбасса, 2004, 7, с. 1). У 2005 р. у Рубіжному став до ладу побудований на території колишнього ремонтно-механічного заводу завод з виготовлення поліетиленових труб різного діаметру (Луганская правда, 2005, 1 февраля).

Набув розвитку малий та середній бізнес, у 2003 р. у його сфері діяло понад 10 тис. підприємств, на яких працювало 155 тис. робітників, а обсяг виготовленої продукції та наданих послуг склав 800 млн грн (Там само, 2003, 6 сентября). Покращилася робота аграрного комплексу області – 538 агроформувань, 140 переробних підприємств, понад 1500 фермерів та 40 тис. працюючих в особистих підсобних господарствах. Проте розвиток гальмувався екстенсивним характером виробництва, третина господарств залишалася збитковою (Там само, 2003, 15 ноября; 2006, 21 декабря).

Зросли експортні можливості Луганщини, промислові вироби краю користувалися попитом й мали ринки збуту. За п’ятиріччя, до 2005 р. зовнішньоекономічний оборот зріс у 3 рази, перевищивши 2,2 млрд доларів. Чорні метали та вироби з них, транспортні засоби, добрива, скло, продукти органічної хімії тощо експортувалися до 104 країн світу. До 60 країн, наприклад, вивозилося 86% продукції

Алчевського металургійного комбінату, до 50 країн продукція Лисичанського скляного заводу „Пролетар” (Польща, Угорщина, Німеччина, Болгарія, Румунія, Алжир, Туніс, Марокко, країни СНД та ін.). 32,4% обсягу експорту надходило до Європи, майже 50% до Азіатського регіону, понад 10% до Росії (Там само, 2003, 17 апреля; 6 августа; 9 августа; 2 октября).

Однак в економіці залишилося багато невирішених проблем. Це й банкрутство значної кількості підприємств – у 2006 р. їх налічувалося 542 (Там само, 2006, 7 ноября), й значне безробіття: у 2003 р. тільки офіційно зареєстрованими було 109,5 тис. безробітних, у 2004 р. – майже 122 тис., у 2006 р. – понад 91 тис. (Там само, 2003, 28 октября; 2005, 20 января; 2006, 25 ноября), й чимало інших негараздів.

Отже, на початку ХХІ ст. в економіці Луганщини, після глибокої й тривалої кризи, почалися позитивні зрушення. Відбувалися якісні структурні зміни, конче необхідні для потреб держави і суспільства в нових економічних умовах. Проте перебудова здійснювалась не в найкращий спосіб, з болісними наслідками для населення. Відновлювана промисловість відповідала добі індустріального розвитку, що, безумовно, було важливим і необхідним. Але використати повною мірою інтелектуальний потенціал краю, його висококваліфіковані робітничі кадри для створення нових виробництв на засадах інноваційних технологій, забезпечити перехід до постіндустріального суспільства ані влада, ані підприємці не спромоглися.

Список використаної літератури

1. **Історія** Луганського краю / І. Ю. Бровченко та ін. ; ред. В. С. Курило. Луганськ : Видавництво ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2008. С. 369–389.
2. **Луганская правда**. 2003. 2 декабря.
3. **Луганская правда**. 2003. 4 октября.
4. **Луганская правда**. 2003. 20 сентября.
5. **Луганская правда**. 2003. 2 октября.
6. **Луганская правда**. 2007. 10 февраля.
7. **Луганская правда**. 2003. 11 ноября.
8. **Луганская правда**. 2003. 25 октября.
9. **Луганская правда**. 2003. 6 августа.
10. **Луганская правда**. 2003. 8 апреля.
11. **Луганская правда**. 2005. 1 февраля.
12. **Луганская правда**. 2006. 28 декабря.
13. **Луганская правда**. 2003. 6 сентября.
14. **Луганская правда**. 2006. 3 октября.
15. **Луганская правда**. 2007. 10 июля.
16. **Луганская правда**. 2006. 24 января.
17. **Луганская правда**. 2003. 18 января.
18. **Луганская правда**. 2006. 2 февраля.
19. **Луганская правда**. 2003. 9 августа.
20. **Луганская правда**. 2005. 17 марта.
21. **Климов А. О.** З історії вугільної копальні № 1 (Стахановської шахти імені Ілліча). *Міжнародна наукова конференція, присвячена 280-річчю відкриття М. Вєпрейським і С. Чирковим кам'яного вугілля у Донецькому басейні, Луганськ, 13–14 грудня 2001 р.* : Доповіді та повідомлення / Редкол. В. С. Курило (відп. ред.) та ін. Луганськ : Альма-

матер, 2002. С. 93–97. **22. Луганская правда.** 2006. 19 сентября. **23. Луганская правда.** 2005. 18 января. **24. Луганская правда.** 2004. 19 августа. **25. Луганская правда.** 2009. 28 июля. **26. Известия Луганщины.** 2004. № 8. **27. Луганская правда.** 2003. 28 октября. **28. Луганская правда.** 2005. 15 ноября. **29. Луганская правда.** 2006. 2 сентября. **30. Луганская правда.** 2003. 19 июля. **31. Луганская правда.** 2003. 20 ноября. **32. Известия Донбасса.** 2004. № 7. С. 1. **33. Луганская правда.** 2005. 26 февраля. **34. Луганская правда.** 2006. 10 августа. **35. Луганская правда.** 2003. 15 ноября. **36. Луганская правда.** 2003. 17 апреля. **37. Луганская правда.** 2006. 7 ноября. **38. Луганская правда.** 2005. 20 января. **39. Луганская правда.** 2006. 16 сентября. **40. Луганская правда.** 2006. 21 декабря. **41. Луганская правда.** 2006. 25 ноября.

References

1. Kurilo V. S. (Ed.). (2008). *Istoriya Luganskogo krayu* (History of the Lugansk region). Luhansk : Vidavnitstvo DZ „LNU imeni Tarasa Shevchenka”. [in Ukrainian]. **2. Luganskaya pravda.** (2003, December 2). [in Russian]. **3. Luganskaya pravda.** (2003, October 4). [in Russian]. **4. Luganskaya pravda.** (2003, September 20). **5. Luganskaya pravda.** (2003, October 2). [in Russian]. **6. Luganskaya pravda.** (2007, February 10). [in Russian]. **7. Luganskaya pravda.** (2003, November 11). [in Russian]. **8. Luganskaya pravda.** (2003, October 25). [in Russian]. **9. Luganskaya pravda.** (2003, August 6). [in Russian]. **10. Luganskaya pravda.** (2003, April 8). [in Russian]. **11. Luganskaya pravda.** (2005, February 1). [in Russian]. **12. Luganskaya pravda.** (2006, December 28). [in Russian]. **13. Luganskaya pravda.** (2003, September 6). [in Russian]. **14. Luganskaya pravda.** (2006, October 3). [in Russian]. **15. Luganskaya pravda.** (2007, July 10). [in Russian]. **16. Luganskaya pravda.** (2006, January 24). [in Russian]. **17. Luganskaya pravda.** (2003, January 18). [in Russian]. **18. Luganskaya pravda.** (2006, February 2). [in Russian]. **19. Luganskaya pravda.** (2003, August 9). [in Russian]. **20. Luganskaya pravda.** (2005, March 17). [in Russian]. **21. Klimov A. O.** (2002). Z istorii vuhilnoi kopalni № 1 (Stakhanovskoi shakhty imeni Illich) (From the history of coal mine № 1 (Stakhanov mine of the name of Illich)]. Proceedings of the International Scientific Conference '01 on the 280th Anniversary of the Discovery of Coal Mining in Donetsk Basin by M. Vepreyskiy and S. Chirkov. (pp. 93–97). Luhansk. [in Ukrainian]. **22. Luganskaya pravda.** (2006, September 19). [in Russian]. **23. Luganskaya pravda.** (2005, January 18). [in Russian]. **24. Luganskaya pravda.** (2004, August 19). [in Russian]. **25. Luganskaya pravda.** (2009, July 28). [in Russian]. **26. Izvestiya Luganshchiny.** (2004). 8. [in Russian]. **27. Luganskaya pravda.** (2003, October 28). [in Russian]. **28. Luganskaya pravda.** (2005, November 15). [in Russian]. **29. Luganskaya pravda.** (2006, September 2). [in Russian]. **30. Luganskaya pravda.** (2003,

July 19). [in Russian]. **31. Luganskaya pravda.** (2003, November 20). [in Russian]. **32. Izvestiya Donbassa.** (2004). 7, 1. [in Russian]. **33. Luganskaya pravda.** (2005, February 26). [in Russian]. **34. Luganskaya pravda.** (2006, August 10). [in Russian]. **35. Luganskaya pravda.** (2003, November 15). [in Russian]. **36. Luganskaya pravda.** (2003, April 17). [in Russian]. **37. Luganskaya pravda.** (2006, November 7). [in Russian]. **38. Luganskaya pravda.** (2005, January 20). (in Russian). **39. Luganskaya pravda.** (2006, September 16). [in Russian]. **40. Luganskaya pravda.** (2006, December 21). [in Russian]. **41. Luganskaya pravda.** (2006, November 25). [in Russian].

Климов А. О. Економічний розвиток Луганщини наприкінці XX – на початку XXI ст.

Стаття присвячена малодослідженій проблемі економічного розвитку Луганської області наприкінці XX – на початку XXI ст. Зазначено, що протягом 1990-х рр. суспільство зіткнулося з серйозними труднощами, які супроводжували процес реставрації капіталізму. Це призвело до різкого падіння економіки через руйнацію старої системи господарювання та неможливість побудови нової, чому завадила відсутність нового економічного мислення посткомуністичного керівництва, зосередженого на присвоєнні колишньої суспільної власності та особистому збагаченні. Такі висновки автором зроблено внаслідок аналізу стану вугільної, металургійної, машинобудівної, хімічної галузей промисловості, а також сільського господарства Луганщини зазначеного періоду. Разом з тим, зазначено, що з початку XXI ст. в економіці краю почалися позитивні зрушення, що позначилися в якісних структурних змінах. Втім ця перебудова здійснювалась не в найкращий спосіб, з болісними наслідками для населення. В цілому зроблено висновок, що в цей час використати повною мірою інтелектуальний потенціал краю з його висококваліфікованими робітничими кадрами для створення нових виробництв на засадах інноваційних технологій не вдалося ані владі, ані підприємцям.

Ключові слова: Луганщина, реформи, криза, безробіття, промисловість, сільське господарство.

Климов А. А. Экономическое развитие Луганщины в конце XX – начале XXI в.

Статья посвящена малоизученной проблеме экономического развития Луганской области конца XX – начала XXI века. Отмечено, что в течение 1990-х гг. общество столкнулось с серьезными трудностями, которые сопровождали процесс реставрации капитализма. Это привело к резкому падению экономики из-за разрушения старой системы хозяйствования и невозможности построения новой, чему мешало отсутствие нового экономического мышления посткоммунистического руководства, сосредоточенного на присвоении бывшей общественной

собственности и личном обогащении. Такие выводы автором сделаны на основании анализа состояния угольной, металлургической, машиностроительной, химической отраслей промышленности, а также сельского хозяйства Луганщины указанного периода. Вместе с тем, отмечено, что с начала XXI века в экономике края начались положительные сдвиги, которые отразились в качественных структурных изменениях. Впрочем эта перестройка осуществлялась не лучшим образом, с тяжелыми последствиями для населения. В целом сделан вывод, что в это время использовать в полной мере интеллектуальный потенциал края с его высококвалифицированными рабочими кадрами для создания новых производств на основе инновационных технологий не удалось ни власти, ни предпринимателям.

Ключевые слова: Луганская область, реформы, кризис, безработица, промышленность, сельское хозяйство.

Klymov A. Economic development of Luhansk region at the end of the 20th century and the beginning of the 21st century

The article is devoted to the little-researched problem of economic development of Luhansk region at the end of the 20th century and the beginning of the 21st century. It is emphasized that at the end of the 20th century Lugansk region was the third after the Donetsk and Dnipropetrovsk regions in terms of industrial production and national income. The structure of the regional economy corresponded to the era of industrial development: the share of the coal industry was more than a quarter, metallurgy – almost a fifth, chemistry and petrochemistry, as well as mechanical engineering and metalworking – more than a tenth of the total production in Ukraine. But it is noted that during the 1990s society faced with serious difficulties that accompanied the restoration of capitalism. This led to a sharp decline in the economy due to the destruction of the old economic system and the inability to build a new one, which was hampered by the lack of new economic thinking post-communist leadership focused on the appropriation of former public property and personal enrichment. Such conclusions are made by the author on the basis of the analysis of the state of coal, metallurgical, mechanical engineering, chemical industries, as well as agriculture of the Luhansk region of the specified period.

At the same time, it is noted that since the beginning of the 21st century, positive changes have begun in the region's economy, which have been reflected in qualitative structural changes. By this time it was possible to capitalize on the economy, to start developing small and medium-sized businesses, to form the middle class. International technical assistance has been involved to revive the region's economy with the involvement of the UK Ministry for International Development. Significant role in this process was played by considerable investments, first of all, of foreign capital, which had considerable economic interest in the region. However, this restructuring was not carried out in the best way, with painful consequences for the population. On the whole, it was

concluded. that at this time to the full extent of the intellectual potential of the region with its highly skilled workforce for the creation of new industries on the basis of innovative technologies. neither the authorities nor the entrepreneurs managed.

Keywords: Luhansk region, reforms. crisis, unemployment, industry, agriculture.

Стаття надійшла до редакції 16.10.2019 р.

Прийнято до друку 25.10.2019 р.

Рецензент – д.і.н., проф. Набока О. В.